

ВЛАДИМИР ВУКАШИНОВИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
vvukasinovic@bfspc.bg.ac.rsDOI: <https://doi.org/10.18485/bogoslovlje.2023.82.1.1>

УДК: 271.222(497.11)-558.4"1922/2004"

ПРИМЉЕНО: 7.5.2023.

ОДБРЕНО: 21.5.2023.

НИКОЛА ЛУКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
nlukic@bfspc.bg.ac.rs

ОСВЕЋЕЊЕ СВЕТОГ МИРА У ВАСПОСТАВЉЕНОЈ СРПСКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ 1922–2004¹

Сажетак: У раду се излаже историјат мироварења и освећења светог мира у васпостављеној Српској патријаршији у периоду од 1922. до 2004. године. Том приликом се на основу архивске грађе и црквене периодике одговара на питања ко је, када је и где је освећивао свето миро као и колико је мира сваком приликом освећено. ► *Кључне речи:* свето миро, мироварење, освећење, литургија, Велики четвртак, Литургија прећеосвећених дарова.

Богослужбена употреба освећеног уља порекло води из старозаветног култа, где се оно користило за помазивање свештеног простора, свештеника и владара (Изл 30, 25–30). Основна теолошка идеја садашњег чина миропомазања, односно раздељивања, предавања дарова Светога Духа, јесте да се помазани на тај начин *јосћавља* и *оснажује* на службу у одређеној заједници, за коју му је неопходна благодатна помоћ Божија. Миропомазивање новокрштенога је тако, на пример, његово уткивање, уграђивање у Цркву и постављање на службу лаика, припадника народа Божијег. Такво предавање Духа Светога у новозаветно време је вршено првенствено кроз полагање руку (Дап 8, 14–17), као и кроз неку врсту помазања (2Кор 1, 21–22). Замењивање полагања руку помазивањем није сакрило, мада је донекле отежало, овакво разумевање миропомазања. Чињеница да је полагање руку остало суштинским чином једне

¹ Рад је настао у оквиру пројекта *Српска теологија у двадесетом веку* (бр. 179078), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

друге свете тајне – свештенства, где полагањем руку епископ поставља кандидата на одређену свештеничку службу, помаже нам да и свету тајну миропомазања, па и само миро, сагледамо на прави начин.

Треба знати да је у првим вековима живота Цркве у ову сврху освећивано само уље, да би након тога почели да му се додају различити аромати.² С временом се рецептура припреме мира усложњавала, самим тим и компликовала. То је, између осталог, довело до тога да се древна пракса, по којој је миро освећивао сваки локални епископ,³ променила. Уместо њега сада то почињу да чине превасходно поглавари помесних Цркава, којима је било лакше да набаве неопходне материје за освећење и организују све сложенији процес мироварења.

Не треба губити из вида да је ексклузивно право освећивања мира у древним временима имало и своју *йолийичку димензију*. То је био један од кључних аргумената којим је патријарх Герман II Цариградски оспоравао ваљаност императорског крунисања и миропомазања Теодора Дуке у Солуну 1227. године. Владар Епирске деспотовине није могао бити уздигнут на степен власти који је желео, одлучно је тврдио никејски патријарх, из једноставног разлога, а то је зато што охридски архиепископ Димитрије Хоматин није ни смео нити могао да сам освећује миро.⁴

Геополитичке промене условљене успоном Османског царства, као и посебан статус милет-баше, који је цариградски патријарх имао у новом свету, довео је до тога да се миро, првенствено за православне грчког говорног подручја, али не само за њих, искључиво освећивало у Цариграду. Неће проћи пуно времена, а ова новонастала и спољашњим разлозима условљена ситуација, како то неретко уме да буде, почиње да бива теолошки реинтерпретирана, док *йраво на освећење мира* Цариградске патријаршије, барем у очима неких њених прелата и теолога, бива посматрано као ексклузивна привилегија цариградског трона.⁵

Могућност припреме и освећења светог мира је, без сваке сумње, битна одлика канонско-правног статуса одређених Православних Цркава.⁶ Тако посматрано, освећење мира постаје један од израза аутокефалности конкретне Цркве, док је добијање мира с друге стране знак њене канонске зависности.

² В. древну праксу у: *Евхологий Барберини гр.* 336, прир. Елена Велковска и Стефано Паренти (Омск: Голованов, 2011), 354–355.

³ Ненад Милошевић, *Света йајна кришћења и миройомазања. Молитвослов: Историјско-теолитуритјски развој йоследована йарохијској йийика* (Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2012), 34–35.

⁴ Günter Prinzing, “A quasi patriarch in the state of Epirus: The autocephalous archbishop of ‘Boulgaria’ (Ohrid) Demetrios Chomatenos”, *Зборник радова Визанитолошкој инстийитута* 41 (2004): 175.

⁵ Ненад Милошевић, „Свето миро: литуритјичко-канонско разматрање“, *Теолошки йоипеди* LV, № 1 (2022): 9–10; Mother Nectaria McLees, “The Seal of the Gift of the Holy Spirit Preparing Holy Chrism at The Ecumenical Patriarchate”, *Road to Emmaus* XIII, № 3 (2017): 57.

⁶ Милошевић, „Свето миро“, 10.

Устав СПЦ (чл. 55, 5) као једно од суштинских права које има патријарх као врховни поглавар управо наводи освећивање мира за целу СПЦ.

О припреми и освећивању светог мира у историјском ходу СПЦ није лако говорити. Оскудност сачуваних извора, поготово оних старијих од XVIII века, то чини, ако не скоро немогућим, а оно сасвим отежаним. Шта, за сада, у великом степену извесности знамо?

Карловачка митрополија је самостално освећивала миро од 1. маја 1710. године по благослову патријарха пећког Калиника Првог.⁷ Београдска митрополија је миро добијала из Цариграда.⁸ У једном краћем прилогу у *Српском Сиону* стоји да су и Београдска и Цетињска митрополија имале право да самостално освећују миро, али да то нису чиниле, „[...] јер приуготовљавање скупо стаје“, те стога Београдска митрополија миро за себе набавља из Цариграда, а Цетињска из Русије.⁹

Од уједињења покрајинских Цркава првославних Срба у васпостављену Српску патријаршију 30. августа / 12. септембра 1920. године у Сремским Карловцима, на празник Сабора српских светитеља, па до 2004. године, свето миро је у СПЦ припремано (варено) и освећивано десет пута.

Да бисмо потпуније сагледали историјат овог свештенодејства, неопходно је одговорити на четири основна питања: ко је, када је и где је освећивао свето миро, као и то колико је мира сваком приликом освећено.

Први патријарх васпостављене Српске патријаршије Димитрије (1920–1930) освећивао је миро **три пута**: 1922. године у Сремским Карловцима, 1924. у Београду и 1927. у Пећкој патријаршији. Свето миро је **три пута** освећивао и патријарх српски Герман (1958–1990), и то у Београду 1960, 1967. и 1983. године. Патријарх Павле (1990–2009) освећивао је миро **два пута**, у Београду, 1995. и 2004. године, док су га по **једном** освећивали 1931. године патријарх Варнава (1930–1937) у Београду¹⁰ и 1940. године патријарх Гаврило (1938–1950) у катедралном храму Светог Николаја у Сремским Карловцима.¹¹

Уколико бисмо желели да на статистички начин сагледамо и изразимо места на којима се освећивало свето миро, дошли бисмо до резултата да је 70% мироварења обављено у Београду, 20% у Сремским Карловцима, а 10% у Пећкој патријаршији.

На самом почетку треба указати не само на историјску чињеницу да је, на пример, патријарх Димитрије припремао и освећивао миро не само у

⁷ Лазар Мирковић, *Литургија или наука о дојослужењу Источне православне цркве – друш, посебни део* (Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1983), 56.

⁸ Мирковић, *Литургија*.

⁹ „Свето Миро“, прев. Л. Богдановић, *Српски Сион* IV, № 36 (4. септембар 1894): 561.

¹⁰ В. Бранковић, „Св. Миро – мировање и освећење“, *Гласник СПЦ* 8–9 (1940): 304.

¹¹ Бранковић, „Св. Миро“, 304; Извештај о извршеном мироварењу и освећењу Светог Мира 1940. године, 1.

Београду (како је било записано – „по први пут од када постоји Београд и у њему патријаршија!“¹²) него и у Сремским Карловцима и Пећкој патријаршији (како стоји у Записнику о обављеном мироварењу и освећењу: „тако да је миро кувано у малом храму Светог Николаја а освећено у великом храму Пресвете Богородице“¹³). На тај начин је обнављана свест о јединству и значају древних и актуелних првопрестоних катедара наше помесне Цркве, као и оних њених саставних делова који су у прошлости били од посебног значаја за њено очување и унапређење. То би, без сваке сумње, могло да се следи и у планирању неких будућих мироварења и освећења.

Пошто се припремне радње за освећење мира, тзв. кување или варење, мироварење, обављају током прва три дана Страсне седмице, од Великог понедељка до Велике среде, подразумева се да се оне морају на неки начин ускладити са предвиђеним богослужбеним поретком тог светог времена. То се, пре свега, односи на служење Литургије пређеосвећених дарова (у даљем тексту ЛПД). Однос служења ЛПД и мироварења није био идентичан током претходног столећа, у коме васпостављена Српска патријаршија освећује свето миро.

Поредак мироварења у почетку вршења овог чина, барем како нам сведоче новински извештаји тога времена, није био повезан са служењем ЛПД, него су се у одређене дане Велике седмице служили молебни, попут Молебна Пресветој Богородици, на Велики уторак 1924. године.¹⁴

Служење ЛПД помиње се 1940. године. Мироварење је почело после завршене ЛПД, око 11 часова.¹⁵ У њему су узела учешће три архијереја: патријарх Гаврило Дожић, епископ бачки Иринеј Ћирић и викарни епископ сремски и игуман манастира Јаска Валеријан Придићевић. Мироварење је трајало „до пола ноћи!“¹⁶ На Велики уторак архијерејима се прикључио и викарни епископ моравички Арсеније Брадваревић.¹⁷

Године 1960. помиње се служење ЛПД у патријаршијској капели, али се не износе детаљи када се она вршила.¹⁸ Из описа мироварења обављеног 1967. године сазнајемо да је оно почињало око 6 часова, па би било прекидано у 7.30, док су ЛПД служили један презвитер и један ђакон.¹⁹ Овај новински извештај супротан је сведочанству записника о обављеном мироварењу, у коме стоји да

¹² Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, *Гласник Српске Православне Патријаршије* 9 (1924): 132.

¹³ Записник о извршеном мироварењу и освећењу Светог мира у години 1931 за цркве и манастире Српске Православне Патријаршије у Краљевини Југославији, 1.

¹⁴ Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, 132.

¹⁵ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, *Гласник СПЦ* 10, 10 (1940): 366.

¹⁶ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 366.

¹⁷ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 366.

¹⁸ „Спремање и освећење св. Мира“, *Гласник СПЦ* 4 (1960): 244.

¹⁹ Д-л, „Мироварење“, *Гласник СПЦ* 6 (1967): 114.

је оно почело после ЛПД.²⁰ С том праксом је настављено и наредног освећења светог мира 1983. године.²¹

Због служења ЛПД током мироварења било је неопходно да се на празник Цвети служи литургија у патријаршијској капели да би се припремили потребни освећени агнеци. Ту службу је 1983. године служио тадашњи јеромонах др Иринеј Буловић, доцент Православног богословског факултета.²² Службу на Цвети 1995. године, заједно са свим ЛПД, служио је патријарх Павле.²³ Исти патријарх служио је и 2004. године све ЛПД, а на једној од њих саслуживао му је тадашњи митрополит велеско-повардарски Јован.²⁴

Број свештенослужитеља који су учествовали у припреми и освећењу светог мира с временом се увећавао. Прво *мироварење* 1922. године у обновљеној Српској патријаршији обавили су, поред патријарха, у ђаконику Саборне цркве у Сремским Карловцима свега два свештеника и један ђакон,²⁵ док се 1931. године тај број попео на осам учесника.²⁶ Поред патријарха, 1960. године у мироварењу ће учествовати епископ бачки Никанор Иличић и викарни епископ будимљански Андреј Фрушић,²⁷ два презвитера и јерођакон Сава Вуковић, будући епископ шумадијски.²⁸

Од 1967. године формира се и посебан *Одбор за мироварење*, који се тада састојао од једног епископа, четири свештеника, два ђакона и два студента теологије.²⁹ У исту организациону форму ће 1983. године ући викарни епископ марчански Данило Крстић, заједно са три свештеника, четири ђакона и два лаика.³⁰ Одбор 1995. године сачињавају епископ осечко-пољски и барањски Лукијан, пет презвитера, три ђакона и три лаика.³¹ Много бројнији одбор

²⁰ Записник о обављеном мироваренију у Патријаршијској капели у Београду у дане од Великог понедељка до Велике среде и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији на Велики четвртак 27. априла 1967. у Саборној цркви у Београду, 3.

²¹ „У патријаршији српској обављено мироварење“, *Православље* 389 (1. јун 1983): 2.

²² Записник о обављеном мироваренију у придворном храму Светог Симеона Мироточивог у Београду у Велики понедељак, Велики уторак и Велику среду (2, 3. и 4. мај 1983. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији на Велики четвртак 5. маја 1983. године у Саборној цркви у Београду, 2.

²³ Записник о обављеном мироваренију у дане у Великог понедељка, Великог уторка и Велике среде (17, 18. и 19. априла 1995. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији у Саборној цркви у Београду (20. априла 1995. године), 3–4.

²⁴ Записник о обављеном мироваренију у дане у Великог понедељка, Великог уторка и Велике среде (5, 6. и 7. април 2004. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији у Саборној цркви у Београду (8. априла 2004. године), 4.

²⁵ То су били прота Јован Живковић, професор, јеромонах Пантелејмон, дворски економ, и јерођакон Викентије.

²⁶ Записник 1931, 4.

²⁷ „Спремање и освећење св. Мира“, 245.

²⁸ „Спремање и освећење св. Мира“, 244.

²⁹ Д-л, „Мироварење“, *Гласник СПЦ* 6 (1967): 114; Записник 1967, 1.

³⁰ „У патријаршији српској обављено мироварење“, 1.

³¹ Записник 1995, 1.

формиран је 2004. године под председништвом патријарха Павла. У њему су узели учешће и митрополит црногорско-приморски Амфилохије, двојица архијереја, седам презвитера, четири ђакона и седам лаика.³²

У првом *освећењу светіога мира* у васпостављеној патријаршији 1922. године учествовао је патријарх Димитрије са шесторицом свештеника и двојцом ђакона,³³ да би се на следећем освећењу број свештеника повећао на осам, а број ђакона смањено на једног.³⁴ На освећењу мира 1931. године патријарху Варнави саслуживаће викарни епископ скадарски Виктор Михаиловић, заједно са шеснаесторицом презвитера,³⁵ а 1940. патријарху Гаврилу саслуживало је петнаесторица презвитера и тројица ђакона.³⁶ Од 1960. године број презвитера се усталио на дванаест, док се број ђакона мењао: 1960. било их је тројица,³⁷ 1967. четворица,³⁸ а 1983.³⁹ и 2004.⁴⁰ по седморица.

Патријарсима су саслуживали и други архијереји: Герману викарни епископ марчански Данило Крстић,⁴¹ а Павлу митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић и митрополит велеско-повардарски Јован Вранишкоски.⁴²

Није наодмет рећи и то да писци новинских извештаја о освећењу мира, како између два светска рата тако и након њих, нису само извештавали о овом свештенослужбеном, описујући га, него су га и тумачили. Василије Бранковић 1940. године, пошавши од познате теорије о континуитету полагања апостолских, односно архијерејских руку и помазивања светим миром, указавши на то да мноштво вештастава која се користе у мироварењу симболизује пуноћу дарова Светога Духа, закључује да је сврха светога мира које се освећује испуњавање верујућих благодатним даровима Светога Духа, који су неопходно потребни за утврђивање и узрастање у духовном хришћанском животу.⁴³

Он с правом набраја да се помазивање светим миром врши над новокрштенима, али и да се користи приликом освећење храмова и антимиња, као и при крунисању владара.⁴⁴

³² Записник 2004, 1–2.

³³ Ј. Д., „Прво спремање и освећење мира у Српској Православној Патријаршији“, *Гласник Српске Православне Патријаршије* 9 (1922): 137.

³⁴ Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, 132.

³⁵ Записник 1931, 4.

³⁶ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 367. Међу њима треба навести Василија Бранковића, председника Београдског духовног суда, јереја Хранислава Ђорића, референта САС, потоњег патријарха српског Германа и проту Глигорија Микића катихету у Карловачкој Гимназији.

³⁷ Записник о мироваренију извршеном у Патријаршијској капели у Београду од 11. до 13. априла и освећењу Светог мира обављеном у Саборном храму дана 14. априла 1960, 7.

³⁸ Записник 1967, 10.

³⁹ Записник 1983, 10.

⁴⁰ Записник 2004, 12–13.

⁴¹ Записник 1983, 10.

⁴² Записник 2004, 12–13.

⁴³ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 304.

⁴⁴ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 304.

Поредак мироварења и освећења светог мира је током претходног столећа чувао мање-више идентичну структуру. Међутим, повремено су се дешавали неки занимљиви изузеци, на које треба обратити пажњу.

У почетку припреме светог мира било је уобичајено да се по завршетку мироварења одслужи Чин благодарења, коме је, између осталих, присуствовао и министар вера. То је 1924. године био свештеник др Војислав Јанић, професор Богословије Светог Саве у Сремским Карловцима, члан Радикалне странке Николе Пашића.⁴⁵

Поред вина и уља, као и драгоцених материја, за припрему – кување – светог мира кориштена је 1924,⁴⁶ 1960.⁴⁷ и 1995.⁴⁸ године и света вода са извора цркве Ружице.

Постојао је и специфичан начин провере да ли је готово варење светог мира. Одређени клирик би умакао у смесу која се кувала мало вате на дрвеном штапићу и исту палио на пламену свеће. Све док је уље прштало и тешко се или никако палило, кување није било готово. Када би испарила сва течност воде и вина, а остало само укувано уље, вата би се запалила без прштања и горела чистим пламеном. Тада би кување престајало.⁴⁹

СПЦ није освећивала миро само за своје потребе. Тим поводом се патријарху Гаврилу посебним дописом (бр. 2897 од 14. априла 1940) обратио намежник – председник Синода БПЦ митрополит видински Неофит. Треба знати да је, након ослобођења Бугарске 1878. године, овом помесном Црквом управљао Синод БПЦ на челу са намесником – председником Синода. БПЦ тада није имала право да сама освећује миро (што је трајало све до краја тзв. грчко-бугарске схизме 1945. године), што је митрополит Неофит исказао речима да је она „[...] лишена благопријатних услова да сама за себе припрема Свето Миро“. Стога он умољава патријарха Гаврила да им пошаље 10 литара мира, за шта му шаље пола литра ружиног уља, које је потребно за припремање мира.

Ово ће уље бити поменуто и у новинском извештају о освећењу мира, које ће, том приликом, бити протумачено као својервсно узимање учешћа Бугара у српском освећењу мира.⁵⁰ Патријарх Гаврило ће позитивно одговорити на ову молбу, позвавши при томе Синод БПЦ да делегира једног епископа који би и лично узео учешћа у освећењу мира, што се, како знамо, није догодило.

Други пример представља допис митрополита Доситеја Стојковића, архиепископа охридског и скопског, из времена када епархије са територије Републике Македоније још увек нису биле у расколу него су биле у статусу,

⁴⁵ Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, 132.

⁴⁶ Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, 132.

⁴⁷ Записник 1960, 1.

⁴⁸ Записник 1995, 2.

⁴⁹ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 366.

⁵⁰ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 367.

насилно изнуђене, обласне црквене аутономије. Митрополит Доситеј 1960. године, у допису на српском језику (бр. 69 од 6. фебруара 1960), моли да се приликом мироварења и освећења мира узму у обзир и „потребе Македонске православне цркве“.

Након што је митрополитов допис изнет на синодској седници од 9. фебруара 1960. године, на њој је донесена одлука да се „приликом наредног спремања светог мира узму у обзир и потребе *еџархија у НР Македонији*“ (Син. бр. 40б зап. 60 од 9. фебруара 1960). Ова одлука је потом у допису митрополиту Доситеју формулисана на начин да се може схватити да ће се приликом наредног освећења мира „врло радо и са задовољством узети у обзир и потребе епархија МПЦ“ (Син. бр. 405 зап. 66 од 9. фебруара 1960).

Након ове одлуке службеници двеју канцеларија решавају техничка питања везана за слање алавастра, начина примопредаје мира и сл. На крају се, по благослову патријарха Германа, митрополит Доситеј званично обраћа и моли да се за потребе МПЦ истој додели „20–30 литара светог мира“. Ову молбу доставља на македонском језику (бр. 64 од 26. маја 1960).

Различите геополитичке промене у свету у коме Црква обитава утичу на њен живот и у целини и у одређеним аспектима њеног постојања и деловања. То се, током претходног столећа, показало и у случају мироварења и у каснијој судбини освећеног мира.

Убрзо након освећења мира које је обавио патријарх Гаврило дошло је до немиле ситуације, о којој сазнајемо из писма заменика председника САС епископа браничевског Венијамина Таушановића министру правде Чедомиру Марјановићу (бр. 203 зап. 1211, од 15. септембра 1941). У писму стоји да је део новоосвећеног мира из 1940. године које се налазило у згради Српске патријаршије уништен након што су немачке окупационе власти 23. априла 1941. године зграду узурпирале. Стога га моли да посредује да се део који је остао у Карловцима сачува и пренесе у Београд.

Овај апел је био уродио плодом, што видимо из потврде – пропуснице бр. 1675, коју је повереник Државног равнатељства за понову НДХ Вјекослав Голубовић 16. сибјечња (јануара) 1942. године издао архијерејском намеснику из Старе Пазове проти Симеону Араницком. У тој пропусници стоји да се, на основу одлуке Државног равнатељства за понову бр. 2546 од 24. септембра 1941. године, преко проте Араницког шаље за Београд миро, које се налази у три ћупа од по 45 килограма, те се умољавају надлежне власти на које ће евентуално наићи да га у томе не спречавају. У другом допису Државног равнатељства за понову бр. 1594 од 16. сибјечња (јануара) 1942. године упућеном Патријаршијском управном Одбору стоји да су послали 135 литара мира и да траже потврду о пријему наведене количине.

У времену након Другог светског рата, због тешког положаја у коме се наша СПЦ, није било лако припремити сва потребна вештаства за освећење

светог мира. Због тога су се чланови Организационог одбора 1960. године обратили Светском савету Црква да им у томе помогне.⁵¹

На самом крају треба рећи и неколико речи о томе колика се количина светог мира освећивала током претходног столећа. Од самог почетка мироварења није се освећивала иста количина мира. На пример, 1922. године је освећено 30 литара мира.⁵² У наредном мироварењу припремљена је и освећена иста количина светог мира,⁵³ што један савременик тумачи жељом патријарха да се чешћим освећењем мира појача побожност народа: „[...] присуствовањем свечаним обредима скопчаним са кувањем и освећењем мира“.⁵⁴ То се обистинило 1940. године, када је за „[...] све време мироварења било велико интересовање грађанства о начину овог рада, па су многи долазили и посматрали запослено свештенство и добијали тражена обавештења, нарочито у погледу употребе светог мира [...]“.⁵⁵

Количина освећеног мира с временом се повећавала. Тако је 1931. године освећено 110 литара мира.⁵⁶ Није нам познато колико је тачно литара мира освећено 1940. године, али тај број, по свему судећи, озбиљно превазилази дотадашње количине.⁵⁷ Записник о освећењу мира из 1940. године помиње „пет већих мирохранилних сасуда“⁵⁸ у којима је сачувано освећено миро. Пошто знамо да су у ризници карловачке Саборне цркве остала три сасуда, од којих је сваки садржао 45 литара, а да је БПЦ највероватније послато десетак литара, претпостављамо да је онда у Београд пренесено 80 литара мира, што све укупно чини могућу количину од 225 литара. Након Другог светског рата освећивало се око стотинак литара светог мира, што се види из записника који су вођени током овога чина 1960.⁵⁹ 1995. године.⁶⁰

Из свега реченог видимо да су петорица српских патријараха: Димитрије, Гаврило, Варнава, Герман и Павле у периоду од 82 године свето миро припремали и освећивали десет пута. У Београду је то чињено седам пута, у Сремским Карловцима два пута, а у Пећкој патријаршији једанпут. Најмања количина освећеног мира износила је 30, а највећа 225 литара. Најчешће се, међутим, за потребе наше помесне Цркве освећивало стотинак литара ове драгоцене свештене материје.

⁵¹ „Спремање и освећење св. Мира“, 244.

⁵² Ј. Д., „Прво спремање и освећење мира у Српској Православној Патријаршији“, 137.

⁵³ Ј. Д., „Приређивање и освећење мира“, 133.

⁵⁴ Д., „Приређивање и освећење мира“, 133.

⁵⁵ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 367.

⁵⁶ Записник 1931, 4.

⁵⁷ В. Б., „Мироварење и освећење св. мира“, 367.

⁵⁸ Извештај 1940, 3.

⁵⁹ Записник 1960, 1.

⁶⁰ Записник 1995, 2.

БИБЛИОГРАФИЈА BIBLIOGRAPHY

Извори

- Записник 1931 = Записник о извршеном мироварењу и освећењу Светог мира у години 1931. за цркве и манастире Српске Православне Патријаршије у Краљевини Југославији. Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.
- Извештај 1940 = Извештај о извршеном мироварењу и освећењу Светог мира 1940. године. Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.
- Записник 1960 = Записник о мироваренију извршеном у Патријаршијској капели у Београду од 11. до 13. априла и освећењу Светог мира обављеном у Саборном храму дана 14. априла 1960. Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.
- Записник 1967 = Записник о обављеном мироваренију у Патријаршијској капели у Београду у дане од Великог понедељка до Велике среде и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији на Велики четвртак 27. априла 1967. у Саборној цркви у Београду. Архив САС, фасцикла Мироварење, др.1619/3.V.1967.
- Записник 1983 = Записник о обављеном мироваренију у придворном храму Светог Симеона Мироточивог у Београду у Велики понедељак, Велики уторак и Велику среду (2, 3. и 4. мај 1983. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији на Велики четвртак 5. маја 1983. године у Саборној цркви у Београду. Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.
- Записник 1995 = Записник о обављеном мироваренију у дане Великог понедељка, Великог уторка и Велике среде (17, 18. и 19. априла 1995. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији у Саборној цркви у Београду (20. априла 1995. године). Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.
- Записник 2004 = Записник о обављеном мироваренију у дане Великог понедељка, Великог уторка и Велике среде (5, 6. и 7. април 2004. године) и освећењу Светог мира на Светој архијерејској литургији у Саборној цркви у Београду (8. априла 2004. године). Архив САС, фасцикла Мироварење, s.n.

Секундарна литература

- Бранковић, В. „Св. Миро – мировање и освећење.“ *Гласник СПЦ* 8–9 (1940): 304–306.
- Б. В. „Мироварење и освећење св. Мира.“ *Гласник СПЦ* 10, 10 (1940): 366–367.
- Василић, Мирко. „Последовање освећења светог мира у Православној цркви.“ *Богословље* LXXVI, № 2 (2017): 148–162.
- Д. Ј. „Прво спремање и освећење мира у Српској Православној Патријаршији.“ *Гласник Српске Православне Патријаршије* 9 (1922): 136–137.
- Д. Ј. „Приређивање и освећење мира.“ *Гласник Српске Православне Патријаршије* 9 (1924): 132–133.

- Д-л. „Мироварење.“ *Гласник СПЦ* 6 (1967): 114–116.
- *Евхологий Барберини гр.* 336, прир. Елена Велковска и Стефано Паренти. Омск: Голованов, 2011.
- Милошевић, Ненад. „Свето Миро: литургичко-канонско разматрање.“ *Теолошки њоїледи* LV, № 1 (2022): 9–21.
- Милошевић, Ненад. *Светїа њајна кришїења и мироїомазања. Молиївослов: Истїоријско-їтелеїурїјски развој њоследовања њарохијскої њиїїка*. Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2012.
- Мирковић, Лазар. *Лиїурїика или наука о боїослужењу Истїочне њравославне цркве – груїи, њоседни гео*. Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1983.
- „Свето Миро“, прев. Л. Богдановић. *Срїски Сион* IV, № 36 (4. септембар 1894): 561–562.
- „Спремање и освећене св. Мира.“ *Гласник СПЦ* 4 (1960): 244–249.
- „У патријаршији српској обављено мироварење.“ *Православље* 389 (1. јун 1983): 1–3.
- McLees, Mother Nectaria. “The Seal of the Gift of the Holy Spirit Preparing Holy Chrism at The Ecumenical Patriarchate.” *Road to Emmaus* XIII, № 3 (2017): 49–71.
- Prinzing, Günter. “A quasi patriarch in the state of Epirus: The autocephalous archbishop of ‘Boulgaria’ (Ohrid) Demetrios Chomatenos.” *Зборник радова Византолошког института* 41 (2004): 165–182.

VLADIMIR VUKAŠINOVIĆ
University of Belgrade
Faculty of Orthodox Theology
vvukasinovic@pbfspc.bg.ac.rs

NIKOLA LUKIĆ
University of Belgrade
Faculty of Orthodox Theology
nlukic@pbfspc.bg.ac.rs

THE HOLY MYRON IN THE SERBIAN PATRIARCHATE IN 1922–2004

Summary: The paper presents the history of preparation and consecration of the Holy Myron in the Serbian Patriarchate in the period from 1922. to 2004. On that occasion, on the basis of archival material and church periodicals, the questions of who, when and where consecrated the Holy myron were answered, as well as how much myron was consecrated on each occasion. ► *Keywords:* Holy myron, sanctification, liturgy, Maundy thursday, Liturgy of the Presanctified Gifts.